

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania B. B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału we Wrocławiu
o prawo do emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 25
kwietnia 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we
Wrocławiu
z dnia 8 lutego 2023 r., sygn. akt III AUa 551/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 zł
(dwieście czterdzieści) z ustawowymi odsetkami za czas po
upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia
do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 8 lutego 2023 r. oddalił
apelację ubezpieczonego B. B. od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia
2 marca 2022 r. oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych Oddział we Wrocławiu z dnia 9 lutego 2021 r. odmawiającej mu przyznania prawa do powszechnej emerytury.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że skoro okres nauki ubezpieczonego w Wojskowej Akademii Technicznej został uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury wojskowej, którą pobiera od dnia 1 maja 1998 r., to stosownie do art. 5 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna), okres ten nie może podlegać ponownemu zaliczeniu przy ustalaniu prawa do emerytury z systemu powszechnego. To oznacza, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganego stażu ubezpieczeniowego, ponieważ wykazał jedynie 15 lat, 1 miesiąc i 1 dzień zamiast wymaganych co najmniej 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że nawet gdyby ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury z systemu powszechnego, to wobec powstałego zbiegu świadczeń przysługiwałoby mu prawo do pobierania jednego tylko świadczenia (wyższego lub wybranego) stosownie do art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 586 ze zm).

Ubezpieczony w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku, zniesienie postępowania i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w każdym razie o orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: 1) art. 379 pkt 4 pkt 5 k.p.c., przez nieważność postępowania odwoławczego, 2) art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, przez błędną wykładnię polegającą na zastosowaniu niekonstytucyjnych ograniczeń istoty prawa konstytucyjnego zawartych w art. 27 pkt 2 oraz art. 28 pkt 2 ustawy emerytalnej pozbawiających skarżącego prawa do emerytury z FUS.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 w związku z art. 379 pkt 4 i 5 k.p.c.) z uwagi na to, że jednoosobowy i niejawny skład orzekający był sprzeczny z

przepisami prawa, co potwierdził Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, stwierdzającej, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm., dalej jako ustawa COVID-19) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). W sprawie występuje też istotne zagadnienie prawne tj. niekonstytucyjność art. 27 pkt 2 ustawy emerytalnej godząca w art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, ponieważ „art. 67 ust. 1 Konstytucji RP nie jest normą blankietową, ale ustanawia prawo podmiotowe, które wymaga zrekonstruowania jądra tego prawa (istoty prawa). Jeżeli ustanowione jest prawo podmiotowe, to może być ono podstawą ewentualnych roszczeń obywatela”. Sąd Apelacyjny wprowadza anarchię prawną przez to, że orzeka w sposób rażąco sprzeczny z wykładnią Trybunału Konstytucyjnego przyjętą w wyroku z dnia 19 grudnia 2012 r., K 9/12, i nie podziela wykładni istoty prawa do emerytury wyłożonej w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego, który stwierdził, że „konstytucyjne prawo do zabezpieczenia społecznego można zatem z jednej strony ująć jako roszczenie obywatela wobec organów państwa o zapewnienie środków w związku ze zdarzeniami wymienionymi w art. 67 Konstytucji: [...] — osiągnięciem wieku emerytalnego”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania i o zasądzenie od skarżącego na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłankach z art. 398⁹ § 1 i 3 k.p.c. Nie można jednak uznać, że przesłanki te występują w rozpoznawanej sprawie.

Jeżeli chodzi o nieważność postępowania, którą skarżący wiąże z rozpoznaniem jego apelacji w składzie jednoosobowym, to Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104), której nadano moc zasady prawnej uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Istotne jest jednak, że według Sądu Najwyższego przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże z oceną skutków orzeczeń wydanych po dniu 26 kwietnia 2023 r. w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście

wadliwe. Ponadto możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014 nr 5, poz. 49), Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 kwietnia 2023 r. uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża tej uchwały. A zatem nie można zgodzić się z twierdzeniem skarżącego, że zachodzi nieważność postępowania uzasadniająca stosownie do art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ Sąd Apelacyjny wydał zaskarżony skargą kasacyjną wyrok w składzie jednoosobowym przed dniem 26 kwietnia 2023 r.

Z kolei dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz.158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r.,

II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Chodzi więc o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467 czy z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465). Ponadto twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 czy z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze kasacyjnej i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Mając powyższe na względzie należy stwierdzić, że w skardze brak istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przedstawione zagadnienie prawne koncentrujące się wokół rzekomej niekonstytucyjności art. 27 pkt 2 ustawy emerytalnej, według którego jednym z warunków przyznania emerytury osobom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. jest „posiadanie okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 27a”, jest w rzeczywistości pozorne.

Po pierwsze, takie sformułowanie zagadnienia zmierza jedynie do obrony forsowanego przez skarżącego stanowiska, że obok emerytury mundurowej powinienem otrzymywać emeryturę z powszechnego systemu ubezpieczeń. Tymczasem w orzecznictwie szeroko zostały wyjaśnione powody, dla których stanowisko to nie jest do zaakceptowania (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 października 2023 r., II USKP 113/22, LEX nr 3616767; z dnia 24 sierpnia 2023 r., III USKP 35/22, LEX nr 3597408; z dnia 12 lipca 2023 r., I USKP 3580375; z dnia 23 maja 2023 r., II USKP 35/22, LEX nr 3561951; z dnia 25 sierpnia 2023 r., III USKP 148/21, LEX nr 3483035; z dnia 9 marca 2022 r., I USKP 75/21, LEX nr 3334645). Przyjmuje się, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy. Świadczeniobiorca, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., uprawniony do renty wojskowej i pobierający to świadczenie, nie może więc jednocześnie pobierać świadczenia powszechnego, mimo że spełnił warunki do jego nabycia i prawo to zostało mu przyznane (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09, OSNP 2010 nr 17-18, poz. 215 oraz wyroki z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13, LEX nr 1394110; z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 91 oraz z dnia 24 maja 2012 r., II UK 261/11, LEX nr 1227967).

Po drugie, art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, do którego odwołuje się skarżący formułując zagadnienie prawne, wyraża jedno z praw socjalnych - prawo do zabezpieczenia społecznego, stanowiąc, że obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa. Zdanie drugie art. 67 ust. 1 Konstytucji RP nie pozostawia wątpliwości, że ustrojodawca uznaje ustawodawcę zwykłego za legitymowanego do wytyczania podstaw systemu zabezpieczenia społecznego, w tym rentowego. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP nie da się wyprowadzić konstytucyjnego prawa do

konkretnej postaci świadczenia społecznego (zob. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 grudnia 2012 r., K 9/12, OTK-A 2012 nr 11, poz. 136 czy wyrok z dnia 3 marca 2015 r., K 39/13, OTK-A 2015 nr 3, poz. 27). Podstawą ewentualnych roszczeń osób ubiegających się o rentę, emeryturę czy inną formę zabezpieczenia społecznego mogą być przepisy ustaw regulujące szczegółowo te kwestie, a nie art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, który jedynie upoważnia ustawodawcę do określenia zakresu i form zabezpieczenia społecznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2010 r., III UK 5/10, OSNP 2012 nr 3-4, poz. 43; z dnia 24 czerwca 2015 r., I UK 371/14, LEX nr 1771087; z dnia 20 października 2016 r., I UK 197/16, LEX nr 2151408). System emerytalny obowiązujący w Polsce nie został skonstruowany przez ustawodawcę w taki sposób, aby miał uwzględniać każdorazowo indywidualne cechy ubezpieczonych i sytuację, w jakiej się znaleźli. Przepis ten zawiera treść normatywną, która nie nadaje się do zbudowania podstawy prawnej rozstrzygnięcia sporu o prawo podmiotowe ani nie umożliwia oparcia na niej orzeczenia zasądzającego (uwzględniającego) roszczenie, jest więc raczej źródłem gwarancji, aniżeli praw, a tym samym spełnia rolę wzorca konstytucyjnego, określającego w sposób ogólny zakres i formy zabezpieczenia społecznego. Wzorzec ten znajduje materializację w uchwalanych ustawach - wyraźnie zresztą zapowiedzianych w art. 67 ust. 2 Konstytucji RP - w których ustawodawca zwykły konkretyzuje deklarację konstytucyjną, konstruując poszczególne prawa podmiotowe (roszczenia) oraz zapewniając ich egzekucję.

Po trzecie, realizacja zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) polega m.in. na tym, aby osoba nieuprawniona nie otrzymała świadczenia jej nienależnego; kryteria ustawowe należy odnosić do tych, którzy spełniają warunki (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2017 r., III UK 259/16, LEX nr 2408310).

Skarżący nie wykazał zatem potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej, wobec czego Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c. i art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

[a!]

[SOP]

